

Woonzorgvisie ouderen 2022-2040

JANUARI 2022

Voorwoord

Amstelveners worden steeds ouder. Het is prettig als dit in goede gezondheid gebeurt, maar ouderdom komt ook met gebreken. Als inwoners hun vijfenzestigste levensjaar zijn gepasseerd, heeft twee derde van deze groep een chronische ziekte¹. Dankzij onze goede medische zorg kunnen we veel gebreken goed opvangen, waardoor veel ouderen een goede kwaliteit van leven ervaren. Door nieuwe ontdekkingen in de medische wetenschap en technologische ontwikkelingen ontstaan er ook steeds meer behandelmethoden die ervoor zorgen dat ouderen gezonder oud worden dan voorheen.

Om ervoor te zorgen dat Amstelveners met een goede kwaliteit van leven oud kunnen worden in onze gemeente, moeten we komende jaren inspelen op actuele ontwikkelingen. Het aantal ouderen in onze gemeente neemt toe en tegelijkertijd verwachten we dat ouderen langer zelfstandig blijven wonen. Amstelveen heeft verspreid over de gemeente al een aantal locaties waar ouderen wonen of verpleegzorg kunnen ontvangen. Maar de komende twintig jaar zijn er veel meer woningen voor ouderen nodig: ongeveer 2.500. In de Woonagenda geven we aan dat er meer woningen voor ouderen worden gebouwd en dat bestaande woningen hiervoor geschikt worden gemaakt. We zijn nu al bezig om met projectontwikkelaars afspraken te maken over levensloopbestendige en rolstoelvriendelijke woningen. De Woonzorgvisie gaat ons hierbij helpen.

Ook het aantal cliënten met een intensieve (intramurale) zorgvraag neemt de komende jaren snel toe: in 2040 zijn er 315 extra zorgplekken nodig voor cliënten met een indicatie op basis van de Wet langdurige zorg (Wlz). Dit is een compleet nieuw verpleeghuis. De komende jaren willen wij op zoek naar locaties om die extra plekken te realiseren. Het is essentieel dat goede zorg en ondersteuning nabij beschikbaar is en blijft voor ouderen die dat nodig hebben. Contact met familie, vrienden en buren is essentieel om vereenzaming te voorkomen. Een goede plek in de buurt levert daar een grote bijdrage aan. Als een intramurale plek nodig is, dan moet deze ook beschikbaar zijn.

Het is duidelijk dat een Woonzorgvisie broodnodig is. En dat er geen tijd te verliezen is. De uitdagingen zijn groot en een gezamenlijke aanpak is nodig om ervoor te zorgen dat Amstelveners in de toekomst fijn oud kunnen worden, daarvoor de juiste woningen, voorzieningen en andere faciliteiten hebben en niet vanwege een hulp- of zorgvraag worden gedwongen om de gemeente te verlaten.

Rob Ellermeijer
Wethouder Wonen en Volkshuisvesting

Marijn van Ballegooijen
Wethouder Zorg, WMO en Welzijn

¹ <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/270462001.pdf>

1.0

Inleiding

De komende jaren vergrijsst de Nederlandse bevolking: het aandeel 75-plussers zal stijgen van acht procent nu naar bijna twaalf procent in 2030. In 2030 zullen er ruim twee miljoen 75-plussers zijn, zo'n 600.000 meer dan nu. De groep 85-plussers, die relatief veel zorg nodig heeft, zal toenemen van circa 380.000 mensen nu, tot bijna 540.000 mensen in 2030 (REISadvies²). Ook in Amstelveen is deze trend zichtbaar. Kortom, de samenleving vergrijsst en tegelijkertijd wordt van ouderen verwacht dat zij langer zelfstandig blijven wonen. Het is daarom belangrijk dat wij fundamenteeler nadenken over de toekomst van ouderen in het algemeen en onze rol hierbij. In deze Woonzorgvisie schetsen wij de uitdagingen waar de samenleving de komende jaren voor staat. En formuleren wij onze ambities om de komende jaren met urgentie te werken aan meer woningen en zorgplekken voor ouderen. Door de gecompliceerde woningmarkt en het tekort aan geschikte woningen dat daaruit voortvloeit, voelen wij de verantwoordelijkheid om nu de juiste stappen te zetten en ontwikkelingen te stimuleren. Dit om te waarborgen dat Amstelveners binnen hun gemeentegrenzen een plek hebben waar ze passend kunnen wonen en, indien nodig, de juiste zorg ontvangen.

Het merendeel van de woningen in Amstelveen is naoorlogs en gebouwd toen de gemiddelde leeftijd van de Amstelveense bevolking nog een stuk lager was. Hierdoor is er tijdens het ontwerp en de bouw van woningen onvoldoende gelet op het wooncomfort als iemand ziek, ouder of minder mobiel wordt. Een voorbeeld hiervan zijn de portiekflats van maximaal vier lagen zonder lift. Geschikte woningen voor gezonde Amstelveners, maar allerm minst levensloopbestendig. De laatste jaren is er een kentering gaande: planologen, stedenbouwkundigen en architecten, zorgverleners en gemeenten weten elkaar steeds beter te vinden en er komt steeds meer aandacht voor levensloopbestendige woningen, die ook steeds vaker rolstoeltoegankelijk zijn.

De commissie Toekomst zorg thuiswonende ouderen heeft in juni 2020 een advies uitgebracht. Dit zogenoemde REISadvies is gemaakt op verzoek van de Tweede Kamer met als belangrijkste vraag: wat is er nodig om in het jaar 2030 de zorg voor thuiswonende ouderen op peil te houden, rekening houdend met demografische,

maatschappelijke en technologische ontwikkelingen en de betaalbaarheid van de zorg. Eén van de aanbevelingen was een oproep aan gemeenten om na te denken over de organisatie van zorg en wonen over een periode van 10 tot 20 jaar.

DE AMSTELVENER CENTRAAL

Deze Woonzorgvisie stelt de ouder wordende Amstelvener centraal. Een nieuwe levensfase breekt aan, met veranderende (zorg)behoeften en woonwensen. Men gaat waarschijnlijk minder werken en heeft meer vrije tijd. Er ontstaat ruimte voor nieuwe hobby's, maar tegelijkertijd neemt de (sociale) mobiliteit langzaam af. Contacten in de buurt zijn steeds belangrijker. Voor de een zijn dit (klein)kinderen om de hoek, voor een ander vriendschappelijke contacten waarin zorg en ondersteuning kan worden geboden. De centrale vraag in deze visie is: wat hebben onze inwoners nodig om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven wonen en deel te nemen aan de samenleving, met een zo hoog mogelijke kwaliteit van leven?

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/01/15/oud-en-zelfstandig-in-2030-een-reisadvies>

Dit leidt tot een aantal specifiekere vragen: welke woonwensen heeft deze groep? Aan welke eisen moet een woning met zorg voldoen? Hoe kunnen ouderen worden ondersteund om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen? Welke voorzieningen zijn nodig in de buurt en hoe kan de openbare ruimte het beste worden ingericht? En hoe kunnen we ouderen het beste helpen met het zich tijdig voorbereiden op het ouder worden en de bijbehorende veranderende woon- en zorgbehoeften? De Woonzorgvisie en het nog nader uit te werken uitvoeringsprogramma geeft antwoord op deze vragen.

Het steeds langer zelfstandig blijven wonen van ouderen in combinatie met flinke personeelstekorten in de zorg, levert voor de samenleving en de gemeente een forse uitdaging op. Het zorgen voor een goede kwaliteit van leven voor zelfstandig wonende ouderen vergt van de gemeente een alertheid op verschillende beleidsterreinen. Uiteraard beperkt het woonzorgvraagstuk zich niet tot de doelgroep ouderen, maar in de nu voorliggende visie richten wij ons wel specifiek op ouderen. Mogelijk worden er in de volgende collegeperiode ook woonzorgvisies voor andere (kwetsbare) doelgroepen ontwikkeld.

PROCES

Deze Woonzorgvisie biedt kaders en handvatten voor inwoners, woningcorporaties, (institutionele) beleggers, zorgaanbieders en gemeente om samen tot een goed en evenwichtig woning- en zorgaanbod te komen.

Hiervoor hebben we vijf hoofdlijnen vastgesteld die worden uitgewerkt in concrete acties. In paragraaf 4 worden deze hoofdlijnen geïntroduceerd en uitgewerkt in paragraaf 5. In deze visie worden de uitgangspunten zo veel mogelijk al in concrete acties uitgewerkt. Soms is dat nog niet mogelijk; ook dit past bij een visietraject. In ieder geval volgt na vaststelling van de Woonzorgvisie een uitvoeringsprogramma, waarbij ook het tijdsplan en de inschatting van de kosten nader worden uitgewerkt. Voor de verdere uitwerking en uitvoering van de visie gaan wij nader in gesprek met ouderen(organisaties) en (woon)zorgaanbieders om de specifieke wensen en behoeften op het gebied van wonen en zorg verder in kaart te brengen. Zodat wij gerichte maatregelen kunnen nemen om de Woonzorgvisie tot uitvoering te brengen. De financiële consequenties worden meegenomen in de Perspectiefnota 2023.

De Woonzorgvisie is niet in beton gegoten. De samenleving verandert snel, daarmee veranderen ook de behoeften. Deze visie wil vooral een eerste richting geven waar we de komende decennia aan moeten denken. In een uitvoeringsprogramma geven we verdere invulling aan het betrekken van de doelgroep en verschillende externe partijen. Tijdens het schrijven van deze visie is gesproken met een delegatie vanuit de Participatieraad Sociaal Domein (PSD) en is een eerste prioriteitenlijst opgesteld door de PSD. Deze prioriteiten zijn betrokken bij het opstellen van deze visie. De concept Woonzorgvisie is vervolgens met de PSD besproken waarna de PSD een formeel advies heeft gegeven.

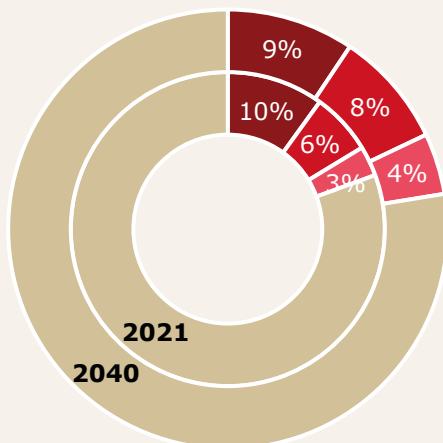
2.0

Enkele cijfers en overzichten

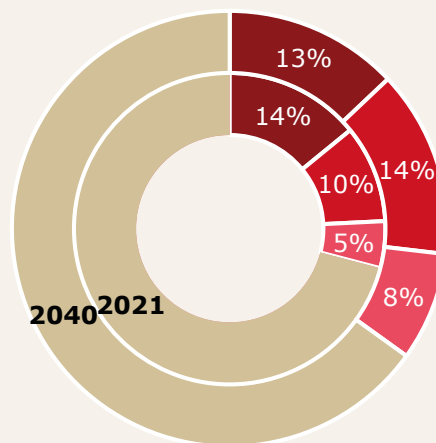
In augustus 2021 telde Amstelveen 91.060 inwoners. Figuur 1 en 2 laten de groei van het aantal inwoners en het aantal huishoudens zien van 65 jaar en ouder. Hieruit blijkt dat de grootste groei plaatsvindt in het aantal huishoudens met inwoners van 75 jaar en ouder. Aangezien de groei van het aantal huishoudens relatief groter is dan het aantal inwoners, is aannemelijk dat het aantal eenpersoonshuishoudens toeneemt.

Figuur 1

Bevolking Amstelveen

Huishoudens Amstelveen

Figuur 2

■ 65 - 74 jaar ■ 75 - 84 jaar ■ 85+ ■ Overige huishoudens

In 2020 waren er in Amstelveen 1286 cliënten met een indicatie voor verpleging en verzorging (V&V) in het kader van Wlz . Op basis van declaratiecijfers van het Zorgkantoor waren er naar schatting 753 intramurale bedden (Verpleging & Verzorging Wlz) in Amstelveen. Op basis van cijfers uit 2017 over het aantal cliënten in de Wlz (zorgzwaartepakket 4 t.m. 10) heeft TNO in 2020 een prognose gemaakt van de verwachte zorgvraag voor Amstelveen. De verwachting is dat er in 2025 45 extra zorgplekken nodig zijn in Amstelveen en in 2040 315 extra plekken. De (Wlz) zorgvraag stijgt daarmee de komende twintig jaar met 42% (Bron: TNO).

³ Alleen in zorgtrede 4, 5 en 6 is er (tijdelijk) sprake van Wlz-zorg. In zorgtrede 6 vallen zowel ouderen die zijn opgenomen in een intramurale instelling als ouderen die een 'Volledig Pakket Thuis (VPT)' ontvangen).

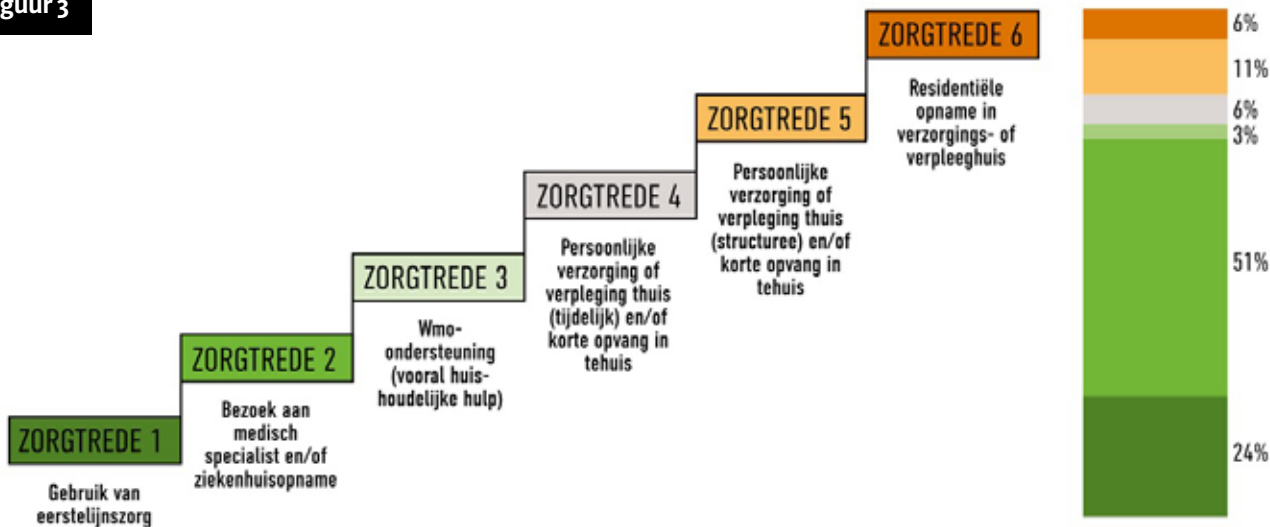
Het aantal inwoners boven de 75 jaar gaat toenemen. In 'het algemeen geldt dat hoe ouder iemand is, des de groter de kans wordt op een intensieve zorgvraag (tekstbox 1 en figuur 3). In alle treden neemt de zorgvraag toe.

Het zorgtredenmodel

Het zorgtredenmodel van de Nederlandse Zorgautoriteit bevat zes treden. Alle Nederlandse ouderen (65-plus) zijn ingedeeld in een van deze treden op basis van de aard en mate van hun zorggebruik. De indeling gebeurt op basis van de zwaarste zorgvorm die ouderen in het afgelopen half jaar ontvingen:

- Vitale ouderen zitten in zorgtrede 1. Zij wonen zelfstandig thuis en gaan slechts af en toe naar de huisarts of de apotheek voor medicatie.
- Zorgtrede 2 omvat zelfstandig thuiswonende ouderen die gebruik maken van medisch-specialistische zorg vanwege een acute zorgvraag, chronische ziekte of specialistische geestelijke gezondheidszorg.
- In zorgtrede 3 vallen ouderen die gebruik maken van Wmo-zorg en daarmee een lichte mate van afhankelijkheid van zorg of ondersteuning hebben. Deze zorg betreft hulpmiddelen, voorzieningen, huishoudelijke hulp of andere zorg waarvoor een eigen bijdrage verschuldigd is.
- Bij zorgtrede 4 maakte de oudere tijdens de afgelopen zes maanden tijdelijk (niet meer dan 3 maanden) gebruik van professionele zorg: persoonlijke verzorging en kernverpleging uit de Zorgverzekeringswet (Zvw) of modulair pakket thuis (mpt) /persoonsgebonden budget (pgb) uit de Wlz, of revalidatiezorg, eerstelijnsverblijf of Wmo-verblijf of andere Wmo-zorg die in 2015 uit de AWBZ is overgeheveld.
- In zorgtrede 5 maakt de oudere structureel (langer dan 3 maanden) gebruik van de zorg die onder zorgtrede 4 is beschreven.
- In zorgtrede 6 zitten ouderen die zijn opgenomen in een intramurale instelling of die een ‘Volledig Pakket Thuis (VPT)’ ontvangen via de Wlz.

Figuur 3

GESCHIKTHEID BESTAANDE WONINGVOORRAAD

Om te kunnen onderzoeken welke woningen in de toekomst nodig zijn, is het van belang om inzicht te krijgen in welke woningen nu al geschikt zijn voor ouderen en mensen met een mobiliteitsbeperking. Dit doen we aan de hand van de Doorzon-scan Een geschikte woning voldoet aan de volgende criteria:

- De woning is aangemerkt als een seniorenwoning of nultredenwoning;
- Appartementen/galerijflats als die over een lift beschikken;
- (semi)bungalows, woonboerderijen.

Een woning is potentieel geschikt als:

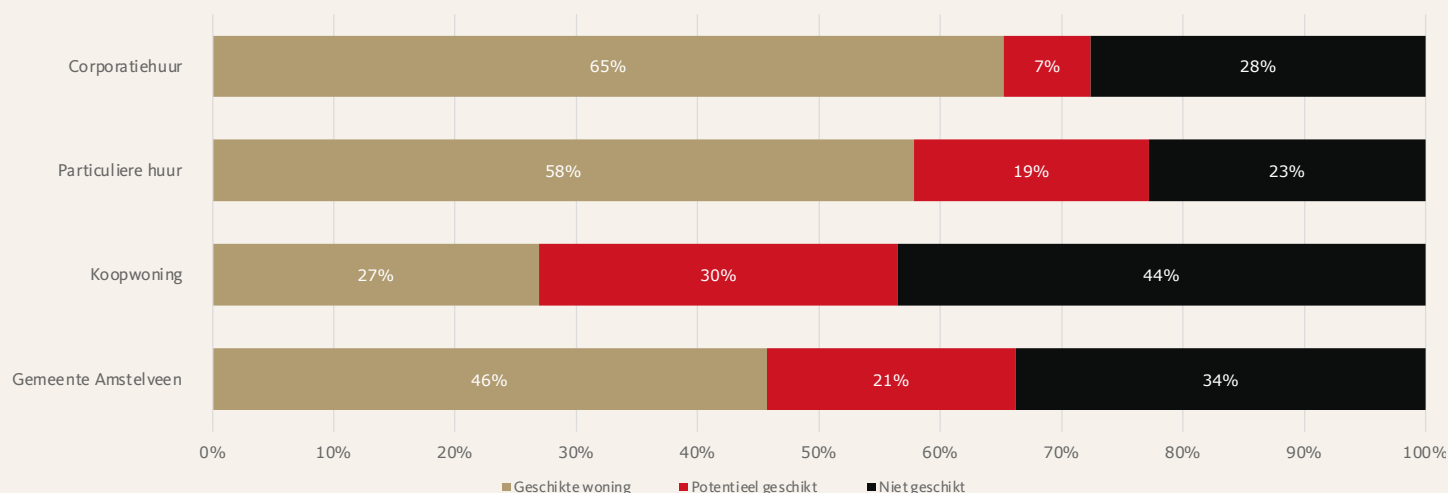
- Het een eengezinswoning gebouwd na 1998 betreft;
- De inhoud van een koopwoning groter is dan 350 kubieke meter en gebouwd na 1965;
- De inhoud van een huurwoning groter is dan 300 kubieke meter en gebouwd na 1980;
- Het een geschakelde woning betreft.

De overige woningen zijn als niet geschikt aangemerkt.

In figuur 4 is de geschiktheid van de woningvoorraad naar eigendomsvorm weergegeven. Hieruit blijkt dat er in de corporatie en particuliere huur voldoende woningen geschikt zijn voor ouderen. Voor koopwoningen is dat echter niet het geval. Op basis van de verwachte groei van het aantal huishoudens is te verwachten dat er een tekort kan ontstaan. Als de potentieel geschikte woningen worden benut, kunnen we voldoende woningen creëren die geschikt zijn voor ouderen.

Figuur 4

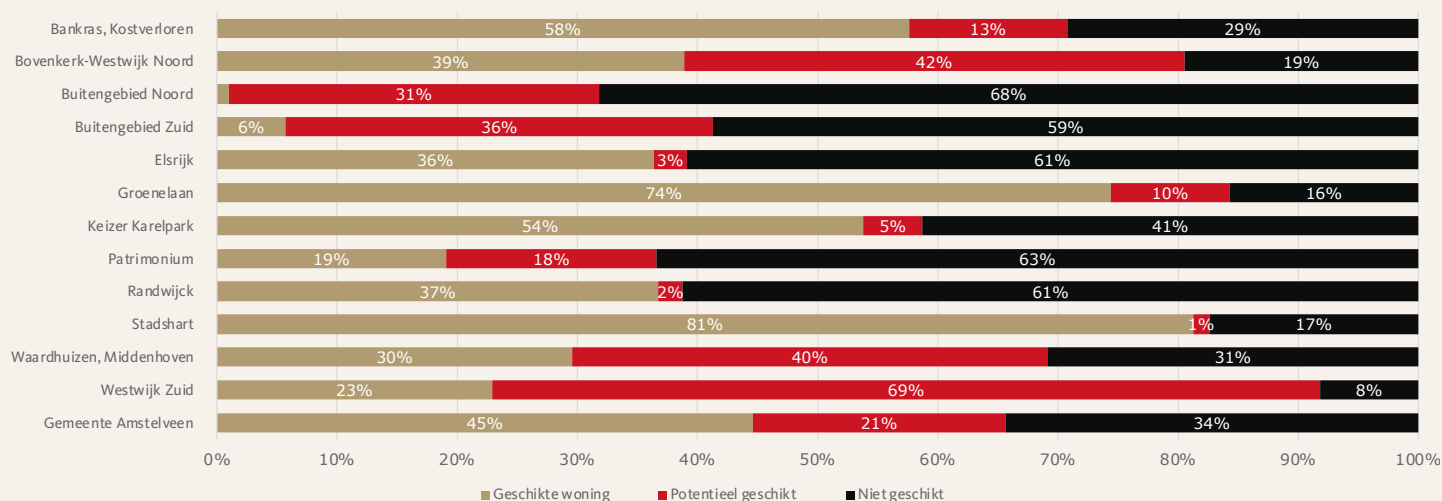
GESCHIKTHEID WONINGVOORRAAD NAAR EIGENDOMSVORM - 2021

Als we kijken naar de geschiktheid van de woningvoorraad per wijk, dan is er een aantal wijken waar te weinig geschikte woningen zijn (figuur 5). Dit betreft Buitengebied Noord, - Zuid, Patrimonium, Westwijk Zuid en Waardhuizen, Middenhoven. Elsrijk en Randwijck bevinden zich in schemergebied, waarbij het lastig vast te stellen is of er voldoende geschikte woningen zijn. Als de woningen die potentieel geschikt zijn maximaal worden benut, dan is het de vraag of er voldoende geschikte woningen in Buitengebied Noord, - Zuid, Elsrijk, Patrimonium en Randwijck zijn. Voor Westwijk Zuid en Waardhuizen, Middenhoven geldt dat er voldoende potentieel is om voldoende geschikte woningen te creëren.

Figuur 5

GESCHIKTHEID WONINGVOORRAAD PER WIJK - 2021

3.0

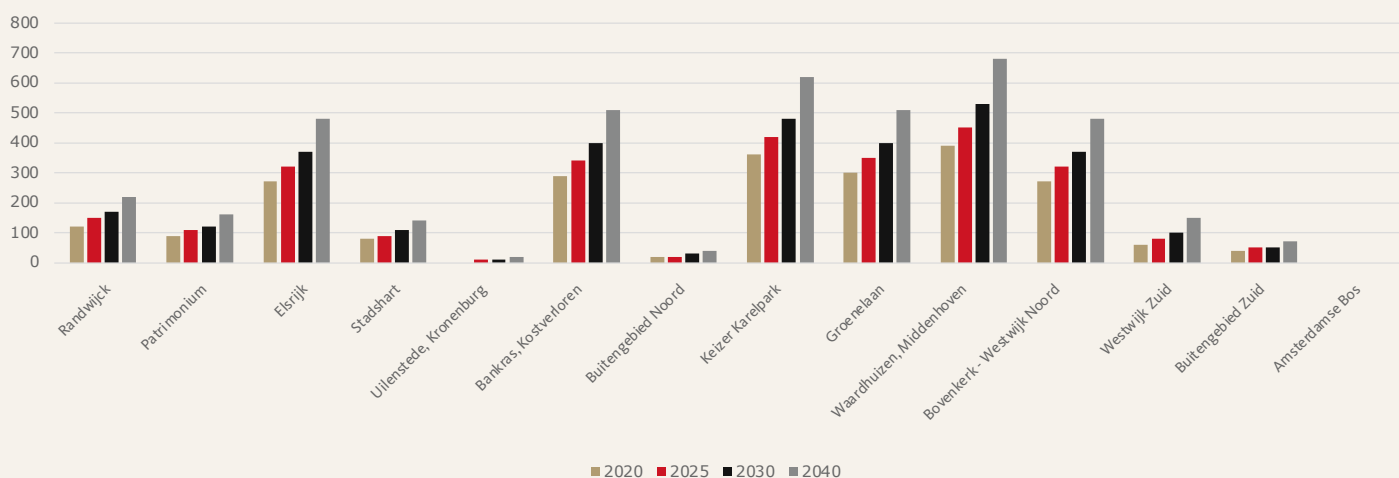
Woonwensen en woningbehoefte

WONINGBEHOEFTE

Zoals net al benoemd neemt het aantal huishoudens dat bestaat uit ouderen toe significant toe. Er zullen ongeveer 2.500 extra huishoudens komen die uit ouderen bestaan. Dit betekent dat er nieuwe woningen voor ouderen nodig zijn. Zeker in de koopsector. Naast deze toename van de vraag wordt de kwalitatieve mismatch tussen het bestaande en gewenste aanbod ook groter. Vooral de vraag naar geclusterd wonen neemt toe. Bij geclusterd wonen moet je denken aan een woonvorm van een aantal (tussen de 6 en 10) woningen/appartementen, waarin mensen zelfstandig wonen en waarbij er een gezamenlijke ruimte is waar deze mensen elkaar kunnen ontmoeten. Zij kunnen indien nodig ondersteuning krijgen. Tijdens het onderzoek is ervan uitgegaan dat huishoudens in hun eigen buurt of wijk willen blijven wonen. Dit betekent dat in alle buurten extra vraag ontstaat naar geclusterd wonen. Elsrijk, Keizer Karelpark, Groenelaan, Waardhuizen - Middenhoven en Bovenkerk en Westwijk-Noord neemt de vraag in absolute zin het meest toe (figuur 6). Om te voldoen aan deze vraag is het van belang om zo spoedig mogelijk in te zetten op de bouw van het juiste type woningen.

Figuur 6

GECLUSTERD WONEN TRENDSCENARIO - AMSTELVEEN

Het aantal mensen met dementie zal de komende jaren ook flink toenemen. Alzheimer Nederland heeft onderzoek gedaan naar de woonwensen van mensen met dementie. Het verpleeghuis is nu de enige optie voor mensen die niet meer zelfstandig thuis kunnen wonen. Maar voor een grote groep is het verpleeghuis nog (lang) niet aan de orde en is er zelfs grote weerstand tegen. Hierdoor blijft men zelfstandig wonen, terwijl dit eigenlijk niet verantwoord meer is. Opname in het verpleeghuis komt dan vaak te laat, met crisisonames en overbelaste mantelzorgers tot gevolg. Er is daarom grote behoefte aan nieuwe woonvormen als tussenstap.⁵

WOONWENSEN

Op basis van de gesprekken die onze Wmo-indicatieadviseurs voeren, hebben we een goed beeld van de woonwensen van ouderen:

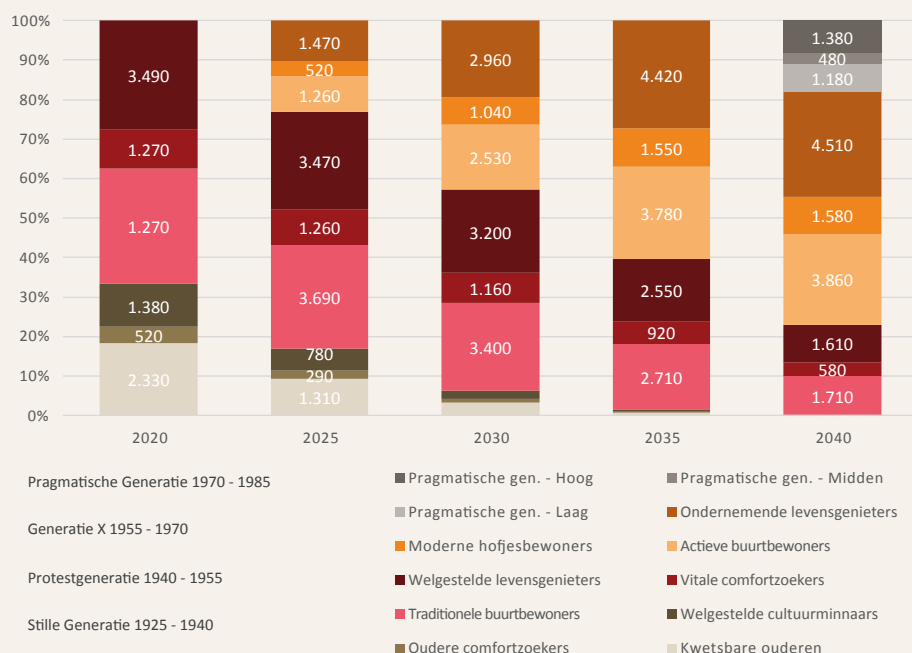
- Geen grote toename in vaste lasten;
- Woning in nabijheid van winkels;
- Gezamenlijke woonkamer;

- Mogelijkheid om (goedkoop) te eten nabij;
- 3-kamerwoning met een extra slaapkamer voor logees (mantelzorg);(toegankelijk) balkon op het zuiden;
- In het geval van nieuwbouw: mogelijkheid (draaierkels) voor (elektrische) rolstoelen, tilliften, verrijdbaar douchestoelen. Een toegankelijke stallingsruimte voor de scooter en hulpmiddelen, parkeermogelijkheid, drempelloos en met brede deuren.

WOONSTIJLEN

In figuur 7 zijn de woonstijlen van Amstelveense ouderen weergegeven. In Amstelveen zijn de traditionele buurtbewoners gevolgd door welgestelde levensgenieters de grootste woonstijlgroepen. In 2040 zal dit verschuiven naar ondernemende levensgenieters en in mindere mate de actieve buurtbewoners. Hieruit blijkt dat ouderen met een lage en hoge financiële positie nu en in de toekomst dominant zijn in Amstelveen. De groep inwoners met een middenpositie is relatief klein.

Figuur 7

De woonstijlenbenadering

De woonstijlenbenadering is gebaseerd op drie zaken:

1. Sociaaleconomische kenmerken van oudere huishoudens uit CBS-Microdata
2. Woon2018 voor woonwensen en woonstijlen
3. Sociologisch onderzoek over generaties en waardepatronen

Op basis van deze gegevens wordt per generatie aangegeven in welke financiële positie een inwoner zich bevindt. Dit kan een lage, een midden of een hoge positie zijn. Per generatie krijgt iedere groep een andere naam, omdat de kenmerken en woonwensen van de groep ook verschillen (figuur 8).

Figuur 8

	Lagere financiële positie	Middel financiële positie	Hoge financiële positie
Stille Generatie (1925-1940)	Kwetsbare Ouderen	Oudere comfortzoekers	Welgestelde cultuurminnaars
Protestgeneratie (1940-1955)	Traditionele buurtbewoners	Vital comfortzoekers	Welgestelde levensgenieters
Generatie X (1955-1970)	Actieve buurtbewoners	Moderne hofjesbewoners	Ondernemende levensgenieters

4.0

Vijf hoofdlijnen

1. PASSEND EN GEVARIEERD WOONAAVBOD VOOR OUDEREN

Er zijn te weinig woningen voor ouderen en het aanbod sluit niet goed meer aan bij de vraag. Er is behoefte aan nieuwe woonzorgconcepten die beter aansluiten bij de noden en wensen van de doelgroep, bijvoorbeeld gemengd met andere doelgroepen om inclusie te bevorderen en eenzaamheid tegen te gaan. Er is een nieuwe kijk op wonen en zorg nodig. Ruimte bieden voor nieuwe ideeën en innovatie is essentieel om tot een passend woonaanbod te komen.

2. TIJDIG VOORBEREIDEN OP OUDER WORDEN EN VERANDERENDE WOONZORGBEHOEFTE

Er is meer nodig dan alleen bouwen en innoveren: ouderen moeten zich ook op tijd bewust worden van de nieuwe levensfase die zij ingaan en zich tijdig voorbereiden op veranderingen in hun woonzorgbehoefte. Zij moeten vroegtijdig worden geïnformeerd en waar mogelijk verleid om naar een woning te verhuizen die bij hun (toekomstige) omstandigheden past. Hiermee kan worden voorkomen dat ouderen in een woning blijven wonen waar ze zich steeds moeilijker kunnen redden, met sociale isolatie en vereenzaming tot gevolg. Door tijdig naar een passende woning te verhuizen, kunnen (dure) woningaanpassingen worden voorkomen.

3. VITALE WIJKEN MET ZORG EN ONDERSTEUNING NABIJ

Wij willen Amstelveners ondersteunen om zo lang mogelijk zelfstandig te wonen en mee te doen aan de samenleving. Wij willen dat zij een passende woning hebben, op een plek waar zij zich prettig en veilig voelen en waar zij voluit mee kunnen doen in hun directe leefomgeving. Daarvoor zijn sterke sociale banden en goede voorzieningen in de directe leefomgeving belangrijk. Daarnaast is het belangrijk dat de openbare ruimte gebruiksvriendelijk en goed toegankelijk is.

Voor ouderen die dat nodig hebben, moet zorg en ondersteuning nabij beschikbaar zijn. De vraag naar zorg en ondersteuning zal de komende jaren alleen maar toenemen. De inschatting dat over 15 à 20 jaar één op de vier mensen in de zorg werkzaam zou moeten zijn om aan de vraag te kunnen voldoen, gaat geen realiteit worden. We zullen daarom ook naar andere oplossingen moeten kijken (in de organisatie van de zorg, door inzet van E-health-oplossingen etc.).

4. VOLDOENDE BEDDEN IN VERPLEEGHUIZEN VOOR OUDEREN DIE NIET MEER ZELFSTANDIG KUNNEN WONEN

Uit prognoses van TNO met betrekking tot het aantal cliënten in de Wlz blijkt dat er in 2025 45 extra zorgplekken nodig zijn in Amstelveen; in 2040 zal dit zijn opgelopen tot 315. Daarmee stijgt de zorgvraag met 42%. De verantwoordelijkheid voor de verpleeghuiszorg en het realiseren van voldoende capaciteit ligt nadrukkelijk bij het Zorgkantoor, maar wij vinden het belangrijk om ook als gemeente onze verantwoordelijkheid te nemen en in gesprek te blijven met Zorgkantoor en zorgaanbieders over de urgente ontwikkelopgave die er op basis van deze cijfers ligt. Waar mogelijk zullen wij faciliterend optreden bij het realiseren van extra bedden.

5. GEZAMENLIJKE AANPAK EN VERANTWOORDELIJKHEID

Het realiseren van de noodzakelijke woningen, woonzorgconcepten en zorg en ondersteuning aan zelfstandige wonende ouderen lukt alleen door samenwerking. Juist op het snijvlak van wonen, zorg en welzijn lijken partijen elkaar nog niet altijd te vinden. Wij willen meer regie gaan voeren op de samenwerking tussen de verschillende stakeholders in wonen en zorg, zoals woningbouwcorporaties, gemeente, aanbieders van zorg en welzijn, ondernemers en inwoners.

5.0

We beginnen niet bij nul

De opgaven die de gemeente heeft op het gebied van wonen en zorg worden grotendeels al opgepakt binnen ons woonbeleid, ons sociaal domein beleid en beleid in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). We beginnen kortom niet bij nul.

WOONAGENDA 2020-2023

Wat voor stad wil Amstelveen zijn? Dat is de vraag waar de Woonagenda zich op richt. De Woonagenda geeft ons kaders om zo goed mogelijk op de woningbehoefte in te spelen, welke woningtypen nodig zijn en hoeveel woningen er nodig zijn. De Woonagenda bevat zes speerpunten. De Woonzorgvisie ouderen is (voor een deel) de uitwerking van speerpunt 2: meer woningen voor Amstelveense ouderen en specifieke doelgroepen. De Woonagenda doet geen uitspraken over waar woningen kunnen komen. In de Woonzorgvisie ouderen wordt wel een aantal locaties benoemd waar dit mogelijk is. Daarnaast is het van belang dat woningen passend en veilig zijn voor ouderen, maar dat ze ook levensloopbestendig zijn. Ook het toevoegen van nieuwe woonvormen, zoals meergeneratiewoningen is een onderwerp dat meer aandacht verdient.

BELEID SOCIAAL DOMEIN

Met de komst van de Wmo in 2007 en de verdere vergroting van de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor kwetsbare inwoners in 2015 heeft de gemeente al veel (beleids)ontwikkelingen in gang gezet die ertoe bijdragen dat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen wonen. De gemeente is sinds 2015 ook verantwoordelijk voor begeleiding en dagstructurering voor kwetsbare groepen (waaronder ook ouderen). Daarnaast hebben we in het kader van de Wmo ook blijvend aandacht voor het bevorderen van sociale samenhang, toegankelijkheid van de openbare ruimte en voorzieningen en het realiseren van geclusterd wonen in zogenoemde woonservicezones.

Voor ouderen die (langer) zelfstandig (blijven) wonen, is een goed netwerk van sociale contacten, zorg en ondersteuning

van essentieel belang. Op diverse manieren investeren wij in het versterken van de sociale basis in onze gemeente, bijvoorbeeld door onze eenzaamheidsaanpak en door het subsidiëren van diverse organisaties die bijdragen aan een stevige sociale basis (welzijnswerk, maatschappelijk werk, ouderenadvies, etc.). Daarnaast stellen bewonersgroepen en professionele wijkteams samen wijkplannen op voor de sociale cohesie en het welzijn van de inwoners in de wijk. Ook zetten we ons blijvend in voor het versterken en stimuleren van vrijwillige inzet en het bij elkaar brengen van vraag en aanbod (vrijwilligers die andere inwoners ondersteunen). Daarnaast hechten we veel belang aan de ondersteuning van mantelzorgers. Voor ouderen die ondersteuning thuis nodig hebben, zijn mantelzorgers van grote waarde. Met het langer zelfstandig blijven wonen, neemt ook de belasting van mantelzorgers toe. Dit zal de komende jaren alleen nog maar verder toenemen. Dat is ook de reden dat de ondersteuning van mantelzorgers de afgelopen jaren aanzienlijk is uitgebreid.

Het aantal mensen met dementie zal door de vergrijzing in Amstelveen, net als in de rest van Nederland, flink toenemen. In 2015 woonden er 1800 mensen met dementie in Amstelveen; dit zal in 2040 zijn opgelopen tot 3300. Er is een nieuwe aanpak ontwikkeld: de Sociale Benadering Dementie, waarbij met een aantal ketenpartners wordt verkend hoe de zorg nog beter kan aansluiten bij de behoeften van dementerenden en hun naasten. De gemeente Amstelveen neemt sinds 2019 deel aan een vierjarige pilot met veelbelovende tussentijdse resultaten. We bekijken daarom hoe we structurele afspraken kunnen maken over de financiering van de sociale benadering na afloop van de pilot.

Preventief besteden we aandacht aan bewegen voor ouderen en valpreventie (als onderdeel van de Uitvoeringsagenda Gezond in Amstelveen). Dit is gericht op behoud van vitaliteit, mobiliteit en zelfredzaamheid. Wanneer ouderen weinig bewegen, gaat de kwaliteit van spieren en botten snel achteruit. De achteruitgang in beweging en kracht maakt dat ouderen vaker vallen, met ernstigere gevolgen. In Amstelveen worden er veel beweegactiviteiten voor ouderen georganiseerd. Ondersteunend aan vitaal ouder worden en langer zelfstandig wonen, stimuleren we (digitale) innovatie, om het stelsel efficiënt en betaalbaar te houden. Een van de onderdelen die we (afhankelijk van de evaluatie) willen voortzetten is de Dementheek die in 2019 vanuit het innovatiefonds als proef is opgezet. Hier kunnen mensen digitale innovaties om langer zelfstandig te blijven wonen uitproberen.

In beleidstukken die de afgelopen jaren zijn opgesteld, is de ambitie uitgesproken om voor inwoners die het niet meer zelfstandig redden een alternatief te bieden in de vorm van woningen in een deel van de wijk waarin één of meerdere

ouderencomplexen staan waar zorg, ondersteuning en extra faciliteiten binnen handbereik zijn. Het bestaande beleid rondom deze woonservicezones wordt onder andere ingevuld door activerend aanbod door Participe, open inloopvoorzieningen en de versterking van de sociale samenhang vanuit de verschillende wijkcentra. In de bijlage is een overzicht opgenomen van de verschillende gesubsidieerde activiteiten en de spreiding over de gemeente Amstelveen. Bij de verdere uitwerking van de Woonzorgvisie wordt naar de leerpunten uit deze aanpak gekeken en beoordeeld welke verdere stappen gezet kunnen worden.

TOT SLOT

In de praktijk zien we dat juist op het snijvlak van wonen, zorg en welzijn partijen elkaar nog onvoldoende vinden. Wij zien het als een rol van de gemeente om meer regie te gaan voeren op de samenwerking tussen de verschillende stakeholders, zoals woningbouwcorporaties, zorgaanbieders, ondernemers, inwoners en de gemeente zelf. Met de vijf hoofdlijnen die wij in de volgende paragraaf nader toelichten, willen wij invulling aan onze regierol geven.

6.0

Wat gaan we doen

HOOFDLIJN 1: PASSEND EN GEVARIEERD WOONAAVBOD VOOR OUDEREN

1. GOED ONTWERP EN PASSENDE INRICHTING VAN EEN WONING MET ZORG

Er zijn verschillende soorten woningen met zorg, zoals woningen met dienstverlening, levensloopbestendige woningen, aanleunwoningen, mantelzorgwoningen en nultredenwoningen. Elke soort heeft zijn eigen specifieke eisen. De gemeente Amstelveen gaat onderzoeken welke eisen minimaal moeten worden vastgelegd voor verschillende soorten woningen met zorg. Levensloopbestendig wordt hierbij de norm. Daarnaast wordt er ingezet op het uitbreiden van de woningen die geschikt zijn voor personen in een rolstoel.

Knarrenhof

Personen die in een Knarrenhof wonen helpen elkaar, zodat ze langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Iedere bewoner heeft z'n eigen woning die uitkijkt op een gemeenschappelijke binnenplaats, waar bewoners elkaar ontmoeten en samen activiteiten kunnen doen. Bewoners van een Knarrenhof hoeven nog niet zorgbehoevend te zijn. Soms zijn het ook mantelzorgers of ouderen die nog niet zorgbehoevend zijn. Deze mix zorgt ervoor dat bewoners over het algemeen een betere kwaliteit van leven ervaren.

2. OVERZICHT MET LOCATIES DIE GESCHIKT KUNNEN ZIJN VOOR WONINGEN MET ZORG

In het Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief 2020 zijn verschillende locaties aangewezen die vanwege de ligging een kans bieden voor woningen met zorg. Dit zijn (van noord naar zuid):

- Kostverlorenhof
- Kruising Marathonlaan-Olympiadelaan

- Winkelcentrum Groenelaan en omgeving
- Omgeving Ziekenhuis-Ouderkerkerlaan
- Kruising Beneluxbaan-Van der Hooplaan
- Kruising Beneluxbaan-Gondel
- Orion
- Legmeer
- Bovenkerkerweg
- Jasmijnlaan Westwijk

De locaties zijn kansrijk omdat ze in de buurt van voorzieningen liggen. Dit is van belang, omdat ouderen steeds moeilijker grote afstanden kunnen afleggen. Daarnaast is gebleken dat als ouderen gaan verhuizen, ze dit het liefst in hun eigen buurt doen. Door woningen met zorg op plekken toe te voegen waar op dit moment weinig van dit soort woningen zijn, kunnen ouderen binnen hun eigen buurt doorstromen. Dit heeft twee grote voordelen: ouderen blijven in hun eigen buurt wonen, waardoor ze gebruik blijven maken van hun sociale netwerk en er ontstaat ruimte voor doorstroming. (Jonge) gezinnen kunnen de achtergelaten eengezinswoning betrekken. Bij de afwegingen rondom de locaties voor woningen met zorg wordt ook gekeken naar de mogelijkheid van zorg nabij en het reeds bestaande ondersteuningsaanbod vanuit de woonservicezones.

3. GEMENGD WONEN REALISEREN

Ouderen wonen langer zelfstandig. Sommigen worden ondersteund door familie en vrienden, maar er is ook een groep voor wie dat niet geldt. Gevoelens van eenzaamheid en daarnaast beperkte zelfredzaamheid maken deze groep kwetsbaar. Gemengd wonen kan voor deze groep een uitkomst bieden. Hiervoor moet het woningaanbod aangepast worden en zijn er nieuwe woonconcepten nodig, zowel in de sociale huur, middenhuur, vrije sectorhuur en koopwoningen. Voorbeelden daarvan zijn:

- Co-living/wonen met gelijkgestemden: jong werkenden en 55-plussers gaan samen in een wooncomplex wonen. Ontmoeten, verminderen van eenzaamheid en voor elkaar zorgen zijn de voornaamste motieven. Ouderen kunnen bijvoorbeeld op de kinderen van de jong werkenden passen.
- Wonen met gemeenschappelijke voorzieningen: inwoners hebben een eigen woning, maar delen een aantal voorzieningen zoals logeerkamers, een tuin, huishoudelijke voorzieningen en een ontmoetingsruimte. Een Knarrenhof (zie tekstbox 3) is daar een mooi voorbeeld van.

Veel nieuwe woonvormen zijn te realiseren door verbouw van bestaande panden, zoals zorgvastgoed en flats, onder meer door ruimten te creëren voor ontmoeting en gezamenlijke activiteiten. Bij de realisatie van verschillende woonvormen speelt ook de kostendelersnorm van de Participatiewet. Bij de verdere uitwerking moet hier ook aandacht voor zijn.

HOOFDLIJN 2: TIJDIG VOORBEREIDEN OP OUDER WORDEN EN VERANDERENDE WOONZORGBEHOEFTE

1. DOORSTROMING BEVORDEREN D.M.V. GOEDE VOORLICHTING

Eén van de oplossingen voor de wooncrisis is passend wonen. Voor ouderen kan dit betekenen: het inruilen voor hun grote woning voor een kleiner alternatief, zodat er plek komt voor (jonge) gezinnen. En waardoor de oudere Amstelveners een plek hebben die beter bij hun behoeften past. Deze doorstroming komt nog lastig op gang. Toch zijn zowel ouderen als andere doelgroepen gebaat bij doorstroming op de woningmarkt. Het verleiden en het hebben van goede alternatieven zijn hierin essentieel. Een kleinere woning moet aantrekkelijk en betaalbaar zijn. Het liefst in de buurt van de huidige woonplek. Binnen de doelgroep ouderen zijn er verschillende subdoelgroepen met verschillende woonwensen. Deze brengen we nog nader in beeld bij de verdere uitwerking van deze visie.

De gemeente gaat in samenwerking met woningcorporaties, (institutionele) beleggers en burgerinitiatieven (bijvoorbeeld een CPO) een jaarlijkse informatiemarkt houden voor ouderen. Op deze markt krijgen ouderen, maar ook jongere doelgroepen voorlichting over welke mogelijkheden er zijn om hun oude dag in te richten. Daarnaast kunnen ook onze Wmo-indicatieadviseurs, het Amstelveenloket, wooncoaches en verhuismakelaars ouderen helpen om de nodige stappen te zetten ter verbetering van hun woonsituatie.

2. BEWUSTWORDINGSCAMPAGNE

Door middel van een campagne willen we meer bewustwording stimuleren bij inwoners die zich nu nog goed kunnen redden, maar in de (nabije) toekomst mogelijk meer hulp nodig hebben. Hoe kunnen zij nu al zo goed mogelijk

voorsorteren op een volgende levensfase, waarin mogelijk meer zorg en ondersteuning nodig is?

3. GOEDE VOORLICHTING OP TRANSITIEMOMENTEN OVER DE (ON)MOGELIJKHEDEN VAN ZORG EN ONDERSTEUNING

De wet- en regelgeving op het gebied van de zorg is complex. Voor ouderen is het vaak niet duidelijk welke vormen van zorg en ondersteuning beschikbaar zijn, welke zorg onder welke wet valt, of ze ervoor in aanmerking komen en hoe ze zorg kunnen krijgen. Het is daarom belangrijk hier (tijdig) goede voorlichting over te geven. Voorlichting kan gericht ingezet worden op transitie momenten die het begin kunnen betekenen van een nieuwe fase in het leven van ouderen, zoals: pensionering, de eerste val, de eerste aanschaf van een hulpmiddel, het verliezen van een partner, een verhuizing, een ziekenhuisopname, het niet meer verlengen van het rijbewijs, etc. Ouderen moeten weten waar zij met hun vragen en problemen terecht kunnen. Bij deze tijdige voorlichting speelt ons Amstelveenloket en het ouderenaadvies van Participe een centrale rol. Voor ouderen die dat nodig hebben, dient ook cliëntondersteuning beschikbaar te zijn.

HOOFDLIJN 3: VITALE EN INCLUSIEVE WIJKEN MET ZORG EN ONDERSTEUNING NABIJ

1. EEN GEBRUIKSVRIENDELIJKE OPENBARE RUIMTE

De inrichting van de openbare ruimte kan bijdragen aan de zelfredzaamheid van de ouder wordende inwoners. Denk bijvoorbeeld aan ruime trottoirs zonder obstakels of losliggende tegels, goede verlichting en veilige oversteekplaatsen. Het aangeven van looproutes van een wooncomplex voor ouderen naar winkels of een medisch centrum kunnen ouderen helpen om de weg te vinden als ze vergeetachtig worden of de oriëntatie achteruitgaat. Voor minder mobiele ouderen zijn rustplekken langs looproutes wenselijk. Dit kan bijvoorbeeld door bankjes op elke 100-125 meter te plaatsen. Hiermee worden ook toevallige ontmoetingen gestimuleerd. Voldoende groen in de omgeving draagt ook bij aan vitale wijken. Tot slot zijn (meer) openbare toiletten nodig. Samen met de werkgroep Inclusie Amstelveen, iedereen doet mee houden wij aandacht voor een gebruiksvriendelijke en goed toegankelijke openbare ruimte.

2. BEREIKBARE VOORZIENINGEN IN DE BUURT

Het is belangrijk dat zelfstandig wonende ouderen toegang hebben tot voor hen noodzakelijke voorzieningen. Het stimuleren dat ouderen verhuizen naar gebieden waar veel voorzieningen geclusterd aanwezig zijn (woonservicezones) is daarbij een van de mogelijkheden. In het kader van de verdere doorontwikkeling van de nu voorliggende Woonzorgvisie, willen we (de effectiviteit van) ons beleid rondom de woonservicezones evalueren.

3. ONDERSTEUNEN EN FACILITEREN VAN (BEWONERS)

INITIATIEVEN GERICHT OP WELZIJN, ZORG EN WONEN

(Bewoners)initiatieven voelen zich niet altijd erkend door gemeenten, zorgverzekeraars en beleggers. Ook krijgen ze te maken met een complexiteit van wet- en regelgeving, bijvoorbeeld als het gaat om de kwaliteit zorg en gebouwen. Ook de financiering kan lastig zijn voor bewonersinitiatieven. De gemeente Amstelveen gaat actief de samenwerking zoeken met bewonersinitiatieven. Wij zullen ons, gegeven de bestaande wet- en regelgeving, zo flexibel mogelijk blijven opstellen bij het ondersteunen van nieuwe initiatieven.

4. INZET VAN (DIGITALE) HULPMIDDELEN, DOMOTICA EN EHEALTH

(Digitale) hulpmiddelen, domotica en EHealth kunnen voor thuiswonende ouderen die zorg nodig hebben een uitkomst bieden. Het kan zowel gaan over hulpmiddelen die vanuit de Wmo worden gefinancierd (gericht op anticiperen) als hulpmiddelen die vanuit de zorgverzekeringswet (gericht op behandelen). Al is dit onderscheid niet altijd even scherp te maken. Het aanbod aan hulpmiddelen is enorm en er wordt door zorgaanbieders continu geïnnoveerd.

Ouderen worden steeds digitaal vaardiger. Het potentieel van computer- en taalvaardige ouderen kan beter benut worden; de Coronacrisis heeft voor succesvolle voorbeelden gezorgd. Maar dan moeten ouderen die daarbij gebaat zijn ook geholpen worden om goed met digitale technologie om te kunnen gaan. 'Digiwijze' ouderen en vrijwilligers kunnen hier een substantiële bijdrage aan leveren. Wij gaan onderzoeken welke digitale hulpmiddelen zinvol zijn en hoe wij ouderen kunnen ondersteunen om hier gebruik van te maken. Daarnaast zijn we volop bezig met het verbeteren van de snelheid van het internet. Dit doen we door steeds meer woningen de mogelijkheid te bieden om op glasvezel aangesloten te worden.

In afstemming met de zorgverzekeraar willen we kijken wat werkt voor ouderen die langer zelfstandig blijven wonen en hoe we de verdere implementatie van hulpmiddelen kunnen bevorderen. Ook willen we bekijken op welke wijze deze hulpmiddelen vergoed kunnen worden, bijvoorbeeld via een Wmo-maatwerkvoorziening of een subsidieregeling. Tot slot willen wij ons inzetten voor het breder bekend maken van het aanbod aan hulpmiddelen dat al beschikbaar is

HOOFDLIJN 4: VOLDOENDE BEDDEN IN VERPLEEGHUIZEN VOOR OUDEREN DIE NIET MEER ZELFSTANDIG KUNNEN WONEN

1. FACILITEREN VAN DE REALISATIE VAN EXTRA CAPACITEIT IN VERPLEEGHUIZEN

Tot 2040 zijn 315 extra plekken in verpleeghuizen nodig. Ondanks dat de realisatie van extra capaciteit een verantwoordelijkheid is van het Zorgkantoor, is de ontwikkelopgave zo urgent dat wij hier als gemeente ook onze verantwoordelijkheid in moeten nemen. Wij willen waar mogelijk partijen bij elkaar brengen en een faciliterende rol spelen door het zoeken naar locaties om nieuwe zorgplekken te realiseren. Een voorbeeld hiervan is dat wij voor de ouderenzorgorganisaties in Amstelveen (met Brentano als woordvoerder) naar locaties zoeken waar in de aankomende 5 tot 10 jaar 100 extra verpleeghuiszorgbedden kunnen worden gerealiseerd. Daarnaast gaan we op zoek naar een locatie in Amstelveen waar een nieuw verpleeghuis kan komen. Dit om de overige behoefte de komende 15 jaar te kunnen opvangen. Er wordt ook gekeken naar mogelijke clustering van voorzieningen rond een nieuw te realiseren verpleeghuis, waarbij eerstelijnszorg, verpleeghuiszorg en zorg vanuit het verpleeghuis bij omringende thuiswonende ouderen geboden kan worden.

HOOFDLIJN 5: GEZAMENLIJKE AANPAK EN VERANTWOORDELIJKHEID

1. MONITORING EN (REGIONALE) STURING

Samenwerking in de zorg en ondersteuning voor zelfstandig wonende ouderen vraagt om goede afspraken tussen gemeenten, woningcorporaties, institutionele (beleggers), senioren- en bewonersorganisaties, aanbieders van zorg en ondersteuning. Wij willen afspraken maken met deze partijen in de vorm van een convenant of inspanningsverplichting. De opgaven zijn gemeenschappelijk en houden niet op bij een gemeentegrens. Daarom worden er afspraken gemaakt met de gemeenten in Amstelland-Meerlanden en Amsterdam.

2. AFSTEMMING MET (INSTITUTIONELE) BELEGERS EN WONINGCORPORATIES OVER EXTRA WONINGEN

Woningcorporaties en (institutionele) beleggers zijn belangrijke partijen om passende woningen met zorg te realiseren. Via de prestatieafspraken gaat de gemeente in gesprek met Eigen Haard en Woonzorg Nederland over de realisatie dan wel aanpassingen om woningen levensloopbestendig te maken. Met (institutionele) beleggers maken we per project afspraken om meer woningen met zorg te realiseren.

In Amstelveen verlenen wij subsidies voor activiteiten in de hieronder genoemde complexen en hun omgeving. Ouderen maken hier veel gebruik van.

ACTIVEREND AANBOD DOOR PARTICIPE

1. Dignahof
2. Kastanjelaan
3. MOC
4. Middenhof
5. Goedereede

OPEN INLOOP, MET NAME DOOR PARTICIPE (TENZIJ ANDERS VERMELD)

1. Dignahof
2. Huis Elsrijk
3. De Bolder
4. De Luwte (door Zonnehuisgroep)
5. Odensehuis (+ Sociale benadering Dementie)

SOCIALE SAMENHANG IN WIJKCENTRA, MET NAME DOOR PARTICIPE (TENZIJ ANDERS VERMELD)

1. Alleman
2. Villa Randwijck (bewoners)
3. Huis Elsrijk (bewoners)
4. Pluspunt
5. 'P6o' (bewoners)
6. De Bolder
7. De Meent
8. Noorddamcentrum (bewoners)
9. Westend
10. Dorpshuis Nes (bewoners)

BRENTANO IN VIJF WOONSERVICEZONES VANUIT DE LOCATIES

1. Nieuw Vredeveld
2. Klaasje Zevenster
3. 't Huis aan de poel
4. Belmonte
5. Seineflat
6. 6Zin café (heel Amstelveen)